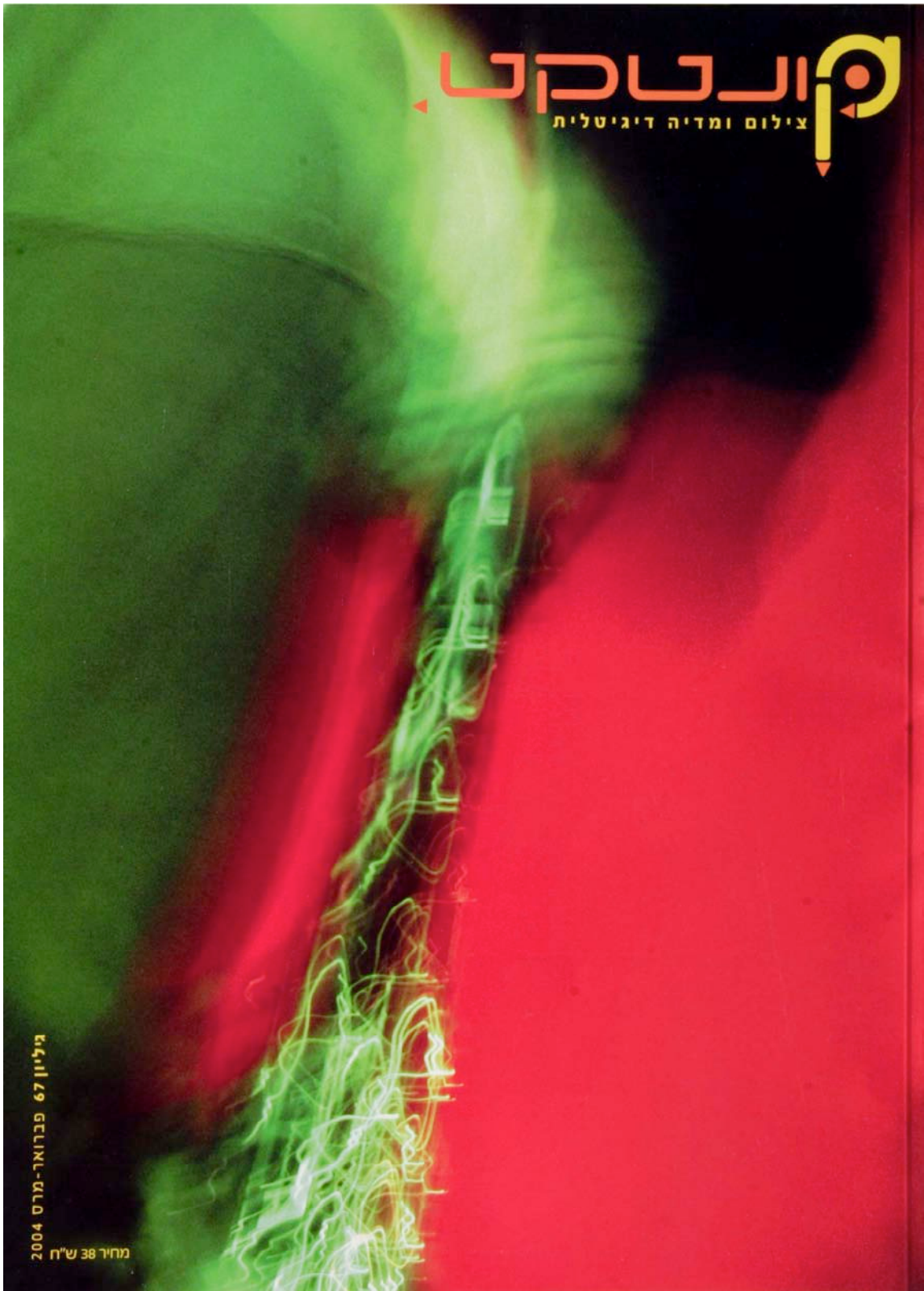

קונקט

צילום ומדיה דיגיטלית

מחיר 38 ש"ח
גיליון 67 פברואר-מרץ 2004

דרור מעייך מתבונן בהרולד רוביך

צילום ישיר במיטבו

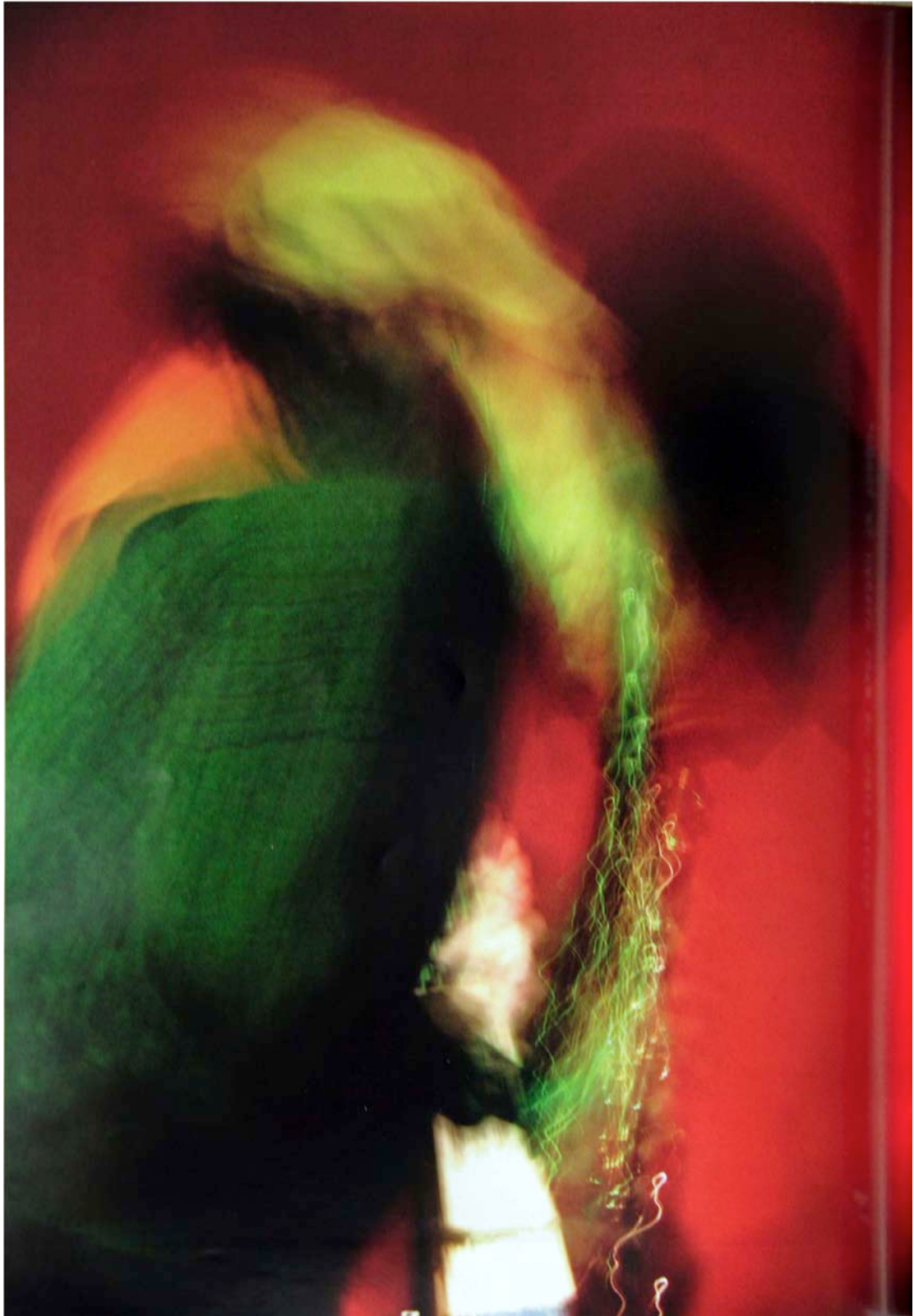

הצילומים ממוך הופעה במועדון הגדה השמאלית, פברואר 2003

יהסתכל על העבודה ומצא בה כראות עיניך"

מאת: ד"ר יוני אשר
ראש החוג להיסטוריה של האמנות באוניברסיטת חיפה

201

כראות עיניך, אני את שלי עשיתי ביצירתה." הצילום הישיר מדבר אל הצופה בגובה העיניים ומבקש ממנו להתחבר אליו ישירות, רגשית ושכלית. זהו סוג הצילום האמנותי היחיד שאינו משתמש בדימוי המצולם כמניפולציה להשגת דבר מה אחר, דווקא משום שאין בו כפייה של מסר מכוון, מאפשר הצילום הישיר לכל אחד להטעין אותו במטענו האישי, להפוך אותו אינדיבידואלית לטעון משמעות, בלי להסתבך בהתנגשות עקרונית עם כוונת היוצר. גם בתחום זה יש כמובן הרבה מאוד יוצרים ורק מעט יוצרים טובים ממש. דורר מעיין הוא אחד מטובי הצלמים הישירים שבהם נתקלתי.

צילומי של מעיין מעלים אצלי ניוחחות מן העבר, ניוחחות של איכות רגשית מהסוג שאינו מבוקש ואינו שכיח כל כך באמנות של היום. אחד הדברים הקשים לאמן חזותי הוא הבעת רגשות של חברות ואהבה, מרכיב מרכזי בתהילתו של "הצייר המלאכי" פרא אנגליקו, למשל, נודע ביכולתו המופלאה להעביר תכנים של אהבה בדימויו. רובנס הפליא גם הוא להעביר מסר של אהבה בכל פעם שצייר את אשתו השנייה ואת ילדיהם, ורונאר - כמעט בכל תמונה. יש כמובן דוגמאות רבות נוספות, אך ביחס לכלל היצירה האמנותית. הן מנסות להפתיח סדרת הצילומים של מעיין שייכת לקבוצה הנדידה הזאת של עבודות חיבה ואהבה. לעתים רחוקות מצאתי עצמי מול יצירות חזותיות שהעבירו לי מסר רגשי פשוט וישיר כל כך. מה שמרשים אצל מעיין הוא שניכר לי כי התאמץ כלל בהשגתו, כאילו לא התכוון לכך. אין שום דבר מאולץ בהפגנת הרגש שלו, המסר הרגשי הזה, כל כך פשוט לכאורה אך כל כך חמקמק וקשה להשגה, זורם בטבעיות מתוך הצילומים. ההנאה של מעיין ממעשה הצילום ניכרת וטבעית אף היא. מסר נקי של עונג, גם ליוצר וגם לצופה.

ההנאה הצרופה השנייה שמעוררים צילומיו של מעיין נובעת מהיענותו המוחלטת למקום ולאירוע שעליו הוא מגיב. טכניקת הצילום הגבוהה שלו הופכת את מצלמתו לכלי הבעה רב יכולת ומאפשרת לו להשתלב ולשלב את הצופה, באווירה הדחוסה והמוכרת של מופע ג'אז בסאב

תערוכת הצילומים שנפתחה בחודש שעבר בגלריה יפת 28 - "דורר מעיין מתבונן בהרולד רובין", מצדיקה את הכותרת שלמעלה. עיקרה של התערוכה היא סדרת צילומים שעילם מעיין את הרולד רובין, אמן רב תחומי, צייר ומוסיקאי, בעת מופע ג'אז שערך עם להקתו במועדון הגדה "השמאלית". בעבודת באה לידי ביטוי מפתיע בעצמתו ובכנותו הייחודית עמוקת השרושים שבין מעיין לרובין, זהו צילום אמנותי במיטתו, ואססה להבירי קביעה זו מתוך נקודת התבוננות האישית שלי.

ניתן לחלק את הצילום האמנותי המודרני לשלושה תחומים עיקריים, כולם בעלי תת-חלוקות מרובות ובכולם בולטים כמה יוצרים גאוניים, די הרבה יוצרים ברוכי כשרון והמון ויוצרים פחות טובים. המוכר מכולם הוא הצילום המסונגן, מנון האסתטיקה, זה שלצע צילומים אמנותיים כללים בוגם צילומי אופנה ופרסומות. אני מודה שמעולם לא נמשכתי לסוג זה של צילום. חוויה אסתטית יכולה מבחינה חברתית להיות מכוונת טעם, אבל עבורי, כצופה, אין בכך די. מי שמחפש באמנות מידה של ריגוש, של גירוי מסוג אחר, ימצא בניכור המהותי של הצילום המסונגן משום ליקוי שאינו בר תיקון, מין עקרות רגשית. למעט מקרים נדירים, חוויית הצפייה שלי בצילום מסונגן נמוגה ברגע שהסרתי ממנו את עיני.

לא כך בסוג הצילום האמנותי השני, הצילום "טעון המשמעות", זה שהתבוננות בו אמורה להעביר לצופה משהו נוסף שאינו דווקא אסתטי או יצירי במודע (או שלא במודע). ביצירת הצילום טעון המשמעות משתמש האמן בצילום כבטכניקה של מבע. המצלמה מחליפה בו את מחול הציריפים ואת המפסלת של פעם. זוהי יצירה שבונה מתוך הדימוי המצולם משהו חדש ואחר. ואותו משהו נתפס בעיני יוצרו, משוקק את עצמו ומופין בדי סוכני התרבות שלו, "לעבודה" בעלת אמירה בתחום הפילוסופי ו/או האסתטי ו/או החברתי ו/או האתי ו/או כל צירוף בין תחומי אחר. אותה אמירה חזותית שתחילתה בדימוי הצילומי, אמורה לטלטל את הצופה, להטעין אותו במסר. באופן טבעי, היומרות היא גם מעלתו וגם אסונו של הצילום טעון המשמעות. ביצירת הטובות, היומרות היא גדולתו. יצירת צילום טעונת משמעות ברמה גבוהה היא חוויה מהממת. ביצירת הפחות טובות, זוהי חולשתו המביכה. "זהו האמן, סמבל" לוחשת היצירה באין אונים. זהו האמן שמדבר אליך ממרומי הספרות שאליהן המריא! בוא ותמריא גם אתה, בוא ותפנים את המסר דרך החוויה, דרך השכל, בוא ותבין אותי. ואם אינך מבין ואינך מרגיש שנישאת לספרה אחרת, אתה מרגיש נבון, קצת בשבילך ובעיקר בשביל יוצר העבודה. לעתים קרובות מדי אתה מוצא עצמך מתבונן בעבודה בגלית המתהדרת בתאר טעונת משמעות. ובעצם כל מה שהיא מצליחה לשרד הוא שהייתה נראיה ביצירתה כוונה רבה, והיא מתחננת מן הקיד ומבקשת שתעביר אותה, ברוב חכמתך, תהליך של סובלימציה.

התחום השלישי של הצילום האמנותי המודרני הוא הצילום הישיר. "הסתם צילום", לא כזה מסונגן, שמכוון למודע או לתת-מודע, ולא אמנות טעונה שהאופת לצאת מנבולות הצילום לשמו. לכאורה, צילום ללא מטרה, דווקא לצילום מסוג זה יש לעתים קרובות קסם רב, משום שאין בו שום כפייה, משל אומר האמן "הסתכל על העבודה ומצא בה

מחול המופע במסגרת תערוכת האמנות, 2003

רוי עשן; צבעים חזקים ואפלוליים חליפות, תאורה עמומה ומסנוורת כאחד. מי מאתנו לא חווה סביבה מוכרת זו של מועדון ג'אז. כמה מסובך לכאורה להעביר את אוירת החלל הזה בסדרה שעיקרה צילומי תקריב וכמה זה פשוט וטבעי אצל מעיין.

הסדרה מורכבת משתי קבוצות של צילומים בעלות טונליות כמעט הפוכה. האחת מציגה תמונות עזות צבע עם גווני עזים של צהוב וטורקיז, כתום וירוק, אדום ושחור; בשנייה צילומים כמעט מונוכרומטיים, עם דימויים בגוונים חומים, סגלגלים ואדמדמים. ובכל זאת, אחדות סגנונית ברורה שורה על כל הסדרה. הדרך שבה מפיק מעיין תנועה רוטטת באמצעות חשיפות ארוכות משך, הופכת את הסדרה כולה לחוויה אחת. והמוסיקה, שוב פלא, ושוב הוא מושג בטבעיות מצודדת. בלתי אפשרי להעביר תחושה של מוסיקה באמצעות דימוי חזותי דומם? לא אצל מעיין! כלי הנגינה בצילומים שלו רוטטים בעת שהם מפיצים את הצלילים דמויי התווים, שצפים מתוכם ומתפזרים אל החלל. ומשפט אחרון זה אינו השתפכות ספרותית. זה קיים, בפשטות ובאותנטיות נוכשת לב, כמעט בכל צילום בסדרה.

"אמנות טובה" אינה מושג ואינה ערך, וכלל איננה ניתנת להגדרה או להכללה. "אמנות טובה" היא חוויה אישית. ובכל זאת יש יצירות שגדולתן זכתה לקונצנזוס. אחד הדברים היחידים שניתן לומר על "אמנות טובה" בביטחון מה, ובעיקר על סמך "עבודות הקונצנזוס", שתנאי כפול והכרחי לקיומה הוא שתעביר לצופה בה מסרים אוניברסליים, ושתעשה זאת בדרך ייחודית. תנאי כפול זה מתקיים במונהק בסדרת הצילומים המוצגת בעבודות שלפנינו. באירופה ובארצות הברית יש שוק פורח של צילום אמנותי ישרי. בארצנו הקטנטנות יש שוק אמנות מוגבל, המתעניין כמעט שרק בסוגה של הצילום טעון המשמעות. אולי משום כך מציג כאן מעיין רק אחרי שהציג בברצלונה, בליובליאנה ובברלין, ואולי הגיע הזמן שגם בארץ יתפתח שוק לצילום אמנותי ישרי.

387

יהיו מרננות היא גם מעלתו וגם אסונו של הצילום

Dror Maayan Observing Harold Rubin: Direct Photography in its Best*

Author: Dr. Yoni Ascher**

The photography exhibition that opened last month at Yefet 28 Gallery, entitled “Dror Maayan Observing Harold Rubin”, justifies the above title. The essence of the exhibition is a series of pictures in which Maayan photographed Rubin, a multi-faceted artist, painter, and musician, at a jazz performance he gave with his ensemble at the “Left” Bank Club. The works give expression, astonishing in its force and honesty, to the deep-rooted friendship between Maayan and Rubin. This is art photography at its best. Let me try to clarify this statement from my personal standpoint.

Modern art photography may be divided into three main domains, all with many subdivisions; in all of them several artists of genius creators stand out. There are quite a few artists graced with talent, and a crowd of less good artists. The best know domain is stylized, aesthetically directed photography, which includes, together with art photographs, those of fashion and advertising. I admit, I have never been drawn to this kind of photography. The aesthetic experience can, in social terms, be tasteful, but for me as a viewer this is not enough. Whoever seeks a measure of emotion in art, of stimulation of another kind, will find in the essential alienation of stylized photography the kind of flaw that cannot be mended, a sort of emotional barrenness. Apart from sparse cases, my experience in viewing stylized photography fades the moment I look away.

It is otherwise with the second kind of art photography, namely the kind “charged with meaning”; just by looking at it the viewer is supposed to receive something more, which is not necessarily consciously (or not consciously) aesthetic or creative. In making of meaning-filled photography the artist uses photography as a technique of expression. For him or her the camera substitutes the artist’s brush and the sculptor’s traditional chisel. This is a work that builds out of the photographed image something new and other. And that something is perceived in the eyes of its maker, markets itself, and is distributed by its culture agents as a “work” possessing a statement in the philosophical and/or aesthetic and/or social and/or ethical field, and/or in any other inter-disciplinary combination. This visual statement, whose beginning is in the photographic image, is supposed to agitate the viewer, to charge him or her with a message. Naturally, ambition is at once the supreme quality and the downfall of meaning-laden photography. In good work, ambition is its greatness. Meaning-laden photography on a high level is an exhilarating experience. In less good work it is its embarrassing weakness. “It’s the artist, stupid”, the work whispers, powerless to do otherwise. “It’s the artist who is speaking to you from the heights of the spheres to

which he has risen! You come and rise too, come and internalize the message by way of the experience, by way of the mind. Come and understand me". And if you don't understand and you don't feel that you have been transported to another sphere, you feel embarrassed, a bit for yourself but mostly for the creator of the work. Too often you find yourself looking at a banal work all done up with a title loaded with meaning, when in fact all that it is able to announce is that its making was replete with the best intentions; it cries out from the wall and begs you, in your boundless wisdom, to pass it through a process of sublimation.

The third area of modern art photography is direct photography. "Just shooting photos". It is unlike the stylized kind, which is directed at the conscious or the subconscious, and it is not charged art, striving to exceed the boundaries of photography for its own sake. Apparently aimless photography. Photography precisely of this kind often has great charm, because there is no duress in it, as if the artist is saying, "Look at the work and find there whatever you like. I've done my bit in making it". Direct photography looks the viewer straight in the eye, and asks him or her to connect to it directly, emotionally and mentally. This is the only kind of art photography that doesn't manipulate the photographed image to get something else. Because it does not have the coercion of an intended message, direct photography allows everyone to load it with his or her personal charge, to make it individually meaning-charged, without getting into the mess of a fundamental clash with the artist's intention. In this domain too there are of course lots of artists, and only a few really good ones. Dror Maayan is one of the best direct photographers I have come across.

Maayan's photographs evoke in me smells from the past, smells of an emotional nature, the sort not so much in demand or common in art today. One of the most difficult things for a visual artist is to express feelings of connectedness and love. This is a major component in the grandeur of the 'angelic painter' Fra Angelico, for example, known for his marvelous ability to convey a content of love in his images. Rubens too was gloriously able to pass on a message of love whenever he painted his second wife and their children. And Renoir did so in almost every picture. Many more examples exist, of course, but considering art as a whole, they are surprisingly few. Maayan's series of photographs belongs to this uncommon group of works of affection and love. Rarely have I found myself before visual art that conveyed to me an emotional message so simple and direct. What is impressive in Maayan is the evident effortlessness in his achieving it, as if he didn't mean to. There is nothing forced in his demonstration of feeling. This emotional message, seemingly so simple yet so elusive and hard to capture, flows naturally out of the photographs. Maayan's pleasure in the act of photographing is obvious and natural too. A pure message of delight, for the artist and the viewer alike.

The second pristine pleasure elicited by Maayan's pictures stems from the totality of his response to the place and the event to which he reacts. The advanced technique of his photography makes his camera an omnipotent tool of expression and allows him to blend, and to sweep the viewer with him, into the crowded and familiar atmosphere of a jazz night in a smoke-filled pub; alternating strong and muted colors, dim and dazzling lighting at one and the same time. Who of us has not experienced this intimate ambience of a jazz club. How apparently complex it is to convey the atmosphere of this space in a series whose essence is close-up photographs, and how simple and natural it is for Maayan.

The series consists of two groups of photographs possessing an almost antithetical tonality. The one sets out bold pictures with strong colors of yellow and turquoise, orange and green, red and black; in the second the photographs are almost monochrome, with images in brown, mauve, and reddish shades. Still, a clear stylistic unity prevails over the entire range. The way Maayan produces trembling movement by means of long exposures exposure makes the whole series one experience. And the music, yet another marvel, and yet again it is achieved with bewitching naturalness. Impossible to transmit a sense of music by means of a silent visual image? Not for Maayan! The instruments in his photographs scintillate as they spread the sounds as if they were notes floating out of them and scattering into the space. This last sentence is not literary outpouring. It is present, with captivating simplicity and authenticity, in almost every picture in the series.

"Good art" is not achieved and is not a value, and by no means can be defined or generalized. "Good art" is a personal experience. Still, there are works whose greatness has won consensus. One of the only things that may be said about "good art" with some certainty, primarily on the basis of the "consensus works", is that a twofold and essential condition for its existence is that it conveys to the viewer universal messages, and that it does so uniquely. This dual condition is manifestly met in the series of photographic works before us. In Europe and the United States there is a flourishing market in direct art photography. In our little land of Israel there is a limited art market, which is interested almost only in the genre of photography charged with meaning. Perhaps for this reason Maayan exhibits here only after he did so in Barcelona, in Ljubljana, and in Berlin, and perhaps the time has come for the market in direct art photography to be developed in Israel too.

**Dr. Yoni Ascher

Chair of the department of Art History at the University of Haifa. His specialty is Renaissance art. Recently he has focused on general theories, aesthetics, and perceptions of the visual image, and their influence on the meaning of figurative art. He has published articles in the foremost journals in the field.

*Published in the Magazine "CONTACT, Photography and Digital Media", Vol. 67, February-March 2004